

Ostatnie Muzeum Nauki – II etap

Max Cegielski, Janek Simon

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 61. Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2026 r. (fragment)

Projekt Pawilonu Polskiego na 61. Biennale Sztuki w Wenecji
Etap 2 konkursu

Ostatnie Muzeum Nauki
The Last Museum of Science

Janek Simon

Godło: Yolo

Ostatnie Muzeum Nauki

Indywidualna wystawa Janka Simona w pawilonie Weneckim przyjmuje formę socjalistycznego muzeum techniki, aby zaprezentować zjawisko znane w naukach o umyśle jako "Agency Detection Bias" - błędna atrybucja intencjonalności.

Z badań psychologicznych i neurologicznych wynika, że umysł ludzki ma trudności z wyobrażaniem sobie złożonych systemów funkcjonujących bez centralnego ośrodka sterowania. Dlatego zakłada działanie intencjonalnego podmiotu - także w sytuacjach, gdy nie jest on obecny. Kartezjuszowski homunculus kontrolujący nasze zachowanie z wnętrza szyszynki, chrześcijański Bóg-stwórca czy lęk przed systemem politycznym pozbawionym przywódczej roli Ojca Narodu - to wszystko efekty działania tego błędu w myśleniu. Na poziomie percepcji wzrokowej fenomen ten znany jest jako pareidolia. To twarze, które widzimy w chmurach, uśmiechnięte tarki do warzyw czy grymas przerażenia rysujący się między warstwami przeciętej na pół cebuli. Uświadamiają nam jak bardzo jesteśmy oszukiwani przez

nasz aparat poznawczy. Zjawisko to dotyka także wyższych poziomów rozumienia rzeczywistości i rodzi poważne polityczne konsekwencje, takie jak rasizm czy szerzej niechęć do odmienności.

Projekt odwołuje się do ideologicznego i wizualnego dziedzictwa Wytwórni Filmów Oświatowych oraz trzech instytucji: warszawskiego Muzeum Techniki, Birla Museum of Industry and Technology w Kalkucie oraz Museum of Science and Technology w Akrze. Placówka otwarta w 1955 roku w Pałacu Kultury i Nauki edukowała kolejne pokolenia Polaków tłumacząc im funkcjonowanie świata bez jakichkolwiek odniesień do religii czy sił nadprzyrodzonych. Podobne instytucje powstawały w Afryce, Azji i Ameryce Południowej po dojściu do władzy postępowych polityków w procesie dekolonizacji. Prezentowane na wystawie eksponaty będą ilustracją zjawisk i eksperymentów naukowych na temat błędu intencjonalności, a zarazem autonomicznymi plastycznymi formami odwołującymi się do różnych tradycji sztuki abstrakcyjnej i konceptualnej.

Żyjemy w czasach ponownej niedojrzałości rozumu – manifestującej się w postaci ekstremizmów religijnych i politycznych, teorii spiskowych czy rozkwitu różnorodnych form alternatywnych duchowości. Naukowe zbadanie źródeł tych zjawisk, tkwiących w naszym umysłach, jest więc istotną politycznie, w Polsce i na świecie, stawką projektu.

Pareidolia - przykłady

The Last Museum of Science

Janek Simon's solo exhibition at the Venice Pavilion takes the form of a socialist technology museum to present a phenomenon known in science as „Agency Detection Bias”—the misattribution of intentionality.

Psychological and neurological research indicates that the human brain has difficulty imagining complex systems functioning without a central control center. Therefore, it assumes the action of an intentional agent—even in situations where one is absent. Descartes' homunculus controlling our behavior from within the pineal gland, the Christian creator God, or the fear of a political system devoid of the leading role of the Father of the Nation—these are all effects of this thinking bias. At the level of visual perception, this phenomenon is known as pareidolia. These are the faces we see in the clouds, smiling vegetable graters, or the grimace of terror etched between the layers of a halved onion. They make us aware of how much we are deceived by our cognitive apparatus. This phenomenon also affects higher levels of understanding reality and generates serious political consequences, such as racism and, more broadly, aversion to diversity.

The project draws on the ideological and visual heritage of Polish Educational Film Studio and three institutions: The Museum of Technology in Warsaw, the Birla Museum of Industry and Technology in Kolkata, and the Museum of Science and Technology in Accra. The Polish institution, opened in 1955 in the Palace of Culture and Science, educated successive generations, explaining the workings of the world without any references to religion or supernatural forces. Similar institutions were established in Africa, Asia, and South America after progressive politicians came to power during the process of decolonization.

The exhibits presented will illustrate phenomena and scientific experiments on the subject of intentionality bias, while also being autonomous visual forms drawing on various traditions of abstract and conceptual art. We live in a time of renewed intellectual immaturity—manifesting itself in religious and political extremism, conspiracy theories, and the flourishing of various forms of alternative spirituality. Scientifically examining the sources of these phenomena, rooted in our minds, is therefore a politically significant stake in the project, both in Poland and globally.

Birla Museum w Kalkucie - widok wystawy

Exhibition Scenario - short

The exhibition is divided into two parts. The first, in the central space contains presentations of scientific experiments that illustrate various aspects of „Agency Detection Bias“.

„Kanizs Triangle“ – an optical illusion in which the brain sees the contours of a non-existent triangle in geometric shapes. Plexiglas relief.

A collection of images of objects illustrating pareidolia: Jesus in a tree trunk, a human face on Mars, etc.

An optical illusion in which the brain sees shapes among dots. Black and white Plexiglas relief.

A classic experiment. Subjects are presented with two irregularly moving triangles and a circle. Most people interpret images by ascribing human characteristics to the figures—emotions and intentions: one triangle „chasing another,” a circle „is malicious,” etc. A kinetic object.

Illusory face detection in pure noise in white noise footage. Old television monitors with video.

The second part, in the side aisles, presents explanations of the studied effect from various scientific fields (cognitive psychology, neurobiology).

EEG (electroencephalography) station. The mannequin and equipment are reconstructed based on a film from the Educational Film Studio.

A model of a working neural network illustrating the process of Agency Detection Bias in the brain. A three-dimensional, spatial object with colorful, lit bulbs.

Operational diagram Perceptual areas of the mind. Colorful 3D model of the brain and a diagram of neural connections.

Model of the nervous system and neuron based on the archives of the Educational Film Studio. A mannequin containing a simplified 3D diagram of neural connections.

Diagram of the process and stages of the hierarchical nature of perception. Colorful Plexiglas relief.